Šeimos išlaikymas

Litva

1 Ką praktikoje reiškia sąvokos „išlaikymas“ ir „išlaikymo pareiga“? Kokie asmenys turi mokėti išlaikymo išmoką kitam asmeniui?

Tėvų pareiga išlaikyti savo vaikus.

Tėvai privalo materialiai išlaikyti savo nepilnamečius vaikus. Išlaikymo tvarka ir forma nustatoma bendru tėvų susitarimu. Išlaikymo dydis turi būti proporcingas nepilnamečių vaikų poreikiams bei jų tėvų turtinei padėčiai ir užtikrinti būtinas vaikui vystytis sąlygas. Materialinį išlaikymą savo nepilnamečiams vaikams privalo teikti abu tėvai proporcingai savo turtinei padėčiai (Civilinio kodekso 3.192 straipsnis). Esant įstatyme nustatytoms sąlygoms, tėvai, turintys galimybę, privalo išlaikyti savo vaikus, sulaukusius pilnametystės (ne vyresnius negu 24 metų) (Civilinio kodekso 3.192(1) straipsnis).

Pilnamečių vaikų pareiga išlaikyti savo tėvus.

Pilnamečiai vaikai privalo išlaikyti savo nedarbingus ir paramos reikalingus tėvus ir jais rūpintis. Išlaikymas mokamas (priteisiamas) nustatyta pinigų suma, mokama kas mėnesį (Civilinio kodekso 3.205 straipsnis).

Sutuoktinių tarpusavio išlaikymo pareiga.

Teismas, priimdamas sprendimą dėl sutuoktinių gyvenimo skyrium, gali priteisti išlaikymo reikalingam sutuoktiniui išlaikymą iš kito sutuoktinio, dėl kurio kaltės buvo pradėta gyventi skyrium, jeigu išlaikymo klausimai nenustatyti sutuoktinių sudarytoje sutartyje. Išlaikymas priteisiamas nustatyto dydžio vienkartine pinigų suma arba periodinėmis išmokomis (renta), mokamomis kas mėnesį, arba priteisiamas tam tikras turtas (Civilinio kodekso 3.78 straipsnis). Kai santuoka pripažįstama negaliojančia, sąžiningas ir išlaikymo reikalingas sutuoktinis turi teisę reikalauti priteisti iš nesąžiningo sutuoktinio išlaikymą, bet ne ilgiau kaip trejiems metams (Civilinio kodekso 3.47 straipsnis).

Buvusių sutuoktinių tarpusavio išlaikymo pareiga.

Teismas, priimdamas sprendimą dėl santuokos nutraukimo, priteisia išlaikymą to reikalingam buvusiam sutuoktiniui, jeigu išlaikymo klausimai nenustatyti sutuoktinių sudarytoje sutartyje dėl santuokos nutraukimo pasekmių. Sutuoktinis neturi teisės į išlaikymą, jeigu jo turimas turtas ar gaunamos pajamos yra pakankami visiškai save išlaikyti. Preziumuojama, kad sutuoktiniui reikalingas išlaikymas, jeigu jis augina bendrą savo ir buvusio sutuoktinio nepilnametį vaiką, yra nedarbingas dėl savo amžiaus ar sveikatos būklės. Sutuoktinis, dėl kurio kaltės nutraukta santuoka, neturi teisės į išlaikymą. Teismas, spręsdamas išlaikymo priteisimo ir jo dydžio klausimus, privalo atsižvelgti į santuokos trukmę, išlaikymo reikalingumą, abiejų buvusių sutuoktinių turtinę padėtį, jų sveikatos būklę, amžių, taip pat į jų darbingumą, nedirbančio sutuoktinio įsidarbinimo galimybes bei kitas svarbias aplinkybes. Išlaikymas priteisiamas nustatyto dydžio vienkartine pinigų suma arba periodinėmis išmokomis (renta), mokamomis kas mėnesį, arba priteisiamas tam tikras turtas (Civilinio kodekso 3.72 straipsnis).

Kitų šeimos narių tarpusavio išlaikymo pareigos.

Pilnametis brolis (sesuo), turintis galimybę, privalo išlaikyti paramos reikalingą nepilnametį brolį (seserį), neturintį tėvų arba negalintį gauti jų išlaikymo (Civilinio kodekso 3.236 straipsnis). Pilnamečiai vaikaičiai, turinys galimybę, privalo išlaikyti savo nedarbingus ir paramos reikalingus senelius. Seneliai, turintys galimybę, privalo išlaikyti paramos reikalingus savo nepilnamečius vaikaičius, neturinčius tėvų arba negalinčius gauti jų išlaikymo (Civilinio kodekso 3.237 straipsnis).

Rentos sutartis ir sutartis dėl išlaikymo iki gyvos galvos.

Pagal rentos sutartį viena šalis – rentos mokėtojas (skolininkas) įsipareigoja neatlygintinai arba mainais už kapitalo perdavimą jam nuosavybės teise periodiškai mokėti kitai šaliai – rentos gavėjui sutartyje numatytą pinigų sumą (rentą) arba kitaip išlaikyti rentos gavėją. Pareigą mokėti rentą gali nustatyti ne tik sutartis, bet ir įstatymai, teismo sprendimas ar testamentas (Civilinio kodekso 6.439 straipsnis). Pagal išlaikymo iki gyvos galvos sutartį rentos gavėjas – fizinis asmuo perduoda jam priklausantį gyvenamąjį namą, butą, žemės sklypą ar kitokį nekilnojamąjį daiktą rentos mokėtojui nuosavybės teise, o rentos mokėtojas įsipareigoja išlaikyti rentos gavėją ir (arba) šio nurodytą asmenį (asmenis) iki gyvos galvos (Civilinio kodekso 6.460, 6.461 straipsniai).

2 Iki kokio amžiaus vaikas gali gauti išlaikymą? Ar skiriasi nuostatos dėl nepilnamečių ir suaugusiųjų išlaikymo?

Tėvai privalo materialiai išlaikyti savo nepilnamečius vaikus. Išlaikymo tvarka ir forma nustatoma bendru tėvų susitarimu. Išlaikymo dydis turi būti proporcingas nepilnamečių vaikų poreikiams bei jų tėvų turtinei padėčiai ir užtikrinti būtinas vaikui vystytis sąlygas (Civilinio kodekso 3.192 straipsnis). Taigi, tėvai iš esmės privalo išlaikyti vaikus iki pilnametystės (iki 18 m.) visais atvejais.

Vaikų iki 24 m. išlaikymo pareiga priklauso nuo tam tikrų sąlygų. Tėvai, turintys galimybę, privalo išlaikyti savo vaikus, sulaukusius pilnametystės, kurie mokosi pagal vidurinio ugdymo programą ar pagal formaliojo profesinio mokymo programą pirmajai kvalifikacijai įgyti arba studijuoja aukštojoje mokykloje pagal nuolatinės studijų formos programą ir yra ne vyresni negu 24 metų ir kuriems būtina materialinė parama, atsižvelgiant į vaikų, sulaukusių pilnametystės, turtinę padėtį, gaunamas pajamas, galimybę patiems gauti pajamų ir kitas svarbias aplinkybes. Tėvai neprivalo išlaikyti vaikų, sulaukusių pilnametystės, kurie siekia ne pirmojo aukštojo išsilavinimo ar profesinės kvalifikacijos (Civilinio kodekso 3.192(1) straipsnis). Nepilnamečių ir pilnamečių vaikų išlaikymo formos, dydžio reguliavimas nesiskiria ir priklauso nuo konkrečių aplinkybių.

3 Ar tam, kad asmeniui būtų skirtas išlaikymas, jis turi kreiptis į kompetentingą valdžios instituciją ar teismą? Kokius svarbiausius dalykus reikėtų žinoti apie šią procedūrą?

Jei vaikui išlaikymas nemokamas, išlaikymas priteisiamas teismo tvarka. Jeigu nepilnamečio vaiko tėvai (ar vienas jų) nevykdo pareigos materialiai išlaikyti savo nepilnamečius vaikus, teismas išlaikymą priteisia pagal vieno iš tėvų ar vaiko globėjo (rūpintojo) arba valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos ieškinį. Išlaikymas taip pat priteisiamas, jeigu tėvai, nutraukdami santuoką ar pradėdami gyventi skyrium, nesusitarė dėl savo nepilnamečių vaikų išlaikymo (Civilinio kodekso 3.194 straipsnis). Jeigu vaiko, sulaukusio pilnametystės, tėvai (ar vienas iš jų) nevykdo pareigos materialiai išlaikyti savo vaiką, vaikas turi teisę kreiptis į teismą dėl išlaikymo priteisimo (Civilinio kodekso 3.192(1) straipsnis). Sutuoktiniams, buvusiems sutuoktiniams, kitiems šeimos nariams išlaikymas taip pat priteisiamas teismo tvarka.

Bylas dėl išlaikymo priteisimo Lietuvoje nagrinėja apylinkių teismai. Ieškinys pareiškiamas teismui pagal atsakovo gyvenamąją vietą. Ieškinys atsakovui, kurio gyvenamoji vieta nežinoma, gali būti pareiškiamas pagal jo turto buvimo vietą arba pagal paskutinę žinomą jo gyvenamąją vietą. Ieškinys atsakovui, neturinčiam Lietuvos Respublikoje gyvenamosios vietos, gali būti pareiškiamas pagal jo turto buvimo vietą arba pagal paskutinę žinomą jo gyvenamąją vietą Lietuvos Respublikoje. Ieškinys dėl išlaikymo priteisimo gali būti pareiškiamas taip pat pagal ieškovo gyvenamąją vietą (Civilinio proceso kodekso 26, 29, 30 straipsniai).

Valstybė išlaiko nepilnamečius vaikus, ilgiau kaip mėnesį negaunančius išlaikymo iš tėvo (motinos) ar iš kitų pilnamečių artimųjų giminaičių, turinčių galimybę juos išlaikyti (Civilinio kodekso 3.204 straipsnis). Išmokas skiria ir moka Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. Pareiškėjas (vienas iš tėvų, su kuriuo teismo sprendimu arba tėvų susitarimu nustatyta vaiko gyvenamoji vieta, arba globėjas (rūpintojas)), kreipdamasis dėl išmokos, turi pateikti: prašymą skirti išmoką, teismo sprendimą arba teismo patvirtintą vaiko išlaikymo sutartį ar jų patvirtintas kopijas, nuorašus ar išrašus, kuriuose nustatytas vaiko išlaikymo lėšų dydis, taip pat dokumentus, patvirtinančius, kad: vaikas yra Lietuvos Respublikos pilietis, asmuo be pilietybės arba užsienietis, nuolat gyvenantis Lietuvos Respublikoje; vaikas ilgiau kaip mėnesį negauna vaiko išlaikymo lėšų ar gauna tik dalį vaiko išlaikymo lėšų; pareiškėjas yra Lietuvos Respublikos pilietis, asmuo be pilietybės arba užsienietis, nuolat gyvenantis Lietuvos Respublikoje (jeigu šių dokumentų ar duomenų institucija negali gauti iš valstybės ar žinybinių registrų, valstybės informacinių sistemų). Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, nustatyta tvarka mokanti išmokas, nuo išmokos išmokėjimo momento įgyja teisę išieškoti iš skolininko išmokėtas išmokas ir delspinigius už kiekvieną įsiskolinimo dieną, skaičiuojamus nuo negrąžintos įsiskolinimo sumos. Sprendimas iš skolininko išieškoti išmokėtas išmokas ir (arba) delspinigius kartu yra vykdomasis dokumentas.

4 Ar prašymą galima pateikti giminaičio (jei taip, koks glaudus turi būti giminystės ryšys) arba vaiko vardu?

Taip. Ieškinį nepilnamečio vaiko vardu gali pareikšti jo atstovai pagal įstatymą (tėvai, įtėviai, globėjai, rūpintojai). Ieškinį asmens vardu taip pat gali pateikti asmuo, kuris, vadovaujantis Civilinio proceso kodeksu, gali būti fizinio asmens atstovu pagal pavedimą teisme (advokatas, advokato padėjėjas, kt.). Fizinių asmenų atstovais pagal pavedimą teisme taip pat gali būti asmenys, turintys aukštąjį universitetinį teisinį išsilavinimą, kai jie atstovauja savo artimiesiems giminaičiams ar sutuoktiniui (sugyventiniui). Artimaisiais giminaičiais pripažįstami tiesiosios linijos giminaičiai iki antrojo laipsnio imtinai (tėvai ir vaikai, seneliai ir vaikaičiai) ir šoninės linijos antrojo laipsnio giminaičiai (broliai ir seserys) (Civilinio kodekso 3.135 straipsnis).

5 Jei asmuo ketina pareikšti ieškinį, kaip jam sužinoti, kuris teismas yra kompetentingas?

Bylas dėl išlaikymo priteisimo Lietuvoje nagrinėja apylinkių teismai. Ieškinys pareiškiamas teismui pagal atsakovo gyvenamąją vietą. Ieškinys atsakovui, kurio gyvenamoji vieta nežinoma, gali būti pareiškiamas pagal jo turto buvimo vietą arba pagal paskutinę žinomą jo gyvenamąją vietą. Ieškinys atsakovui, neturinčiam Lietuvos Respublikoje gyvenamosios vietos, gali būti pareiškiamas pagal jo turto buvimo vietą arba pagal paskutinę žinomą jo gyvenamąją vietą Lietuvos Respublikoje. Ieškinys dėl išlaikymo priteisimo gali būti pareiškiamas taip pat pagal ieškovo gyvenamąją vietą (Civilinio proceso kodekso 26, 29, 30 straipsniai).

Ieškovas, pareikšdamas ieškinį teisme, neprivalo naudotis advokato arba kurio nors kito tarpininko paslaugomis. Taip pat žr. 3 ir 4 klausimus.

6 Ar ieškovas, pareikšdamas ieškinį teisme, turi veikti per tarpininką (pvz., advokatą, centrinę ar vietos instituciją ir pan.)? Jeigu ne, kokios yra procedūros?

Ieškovas, pareikšdamas ieškinį teisme, neprivalo naudotis advokato arba kurio nors kito tarpininko paslaugomis. Taip pat žr. 3 ir 4 klausimus.

7 Ar už ieškinio pareiškimą teisme mokami mokesčiai? Jei taip, kokio maždaug dydžio? Jeigu ieškovo finansiniai ištekliai nepakankami, ar jis gali gauti teisinę pagalbą bylinėjimosi išlaidoms padengti?

Bylinėjimosi išlaidas sudaro žyminis mokestis ir išlaidos, susijusios su bylos nagrinėjimu (Civilinio proceso kodekso 79 straipsnis). Už ieškinio pareiškimą teisme mokamo žyminio mokesčio dydžius reglamentuoja Civilinio proceso kodekso 80 straipsnis. Turtiniuose ginčuose žyminio mokesčio dydis skaičiuojamas nuo ieškinio sumos: iki 30 000 eurų – 3 procentai, bet ne mažiau kaip 20 eurų; nuo didesnės kaip 30 000 eurų sumos iki 100 000 eurų – 900 eurų plius 2 procentai nuo ieškinio sumos, viršijančios 30 000 eurų; nuo didesnės kaip 100 000 eurų sumos – 2 300 eurų plius 1 procentas nuo ieškinio sumos, viršijančios 100 000 eurų. Bendras žyminio mokesčio dydis turtiniuose ginčuose negali viršyti 15 000 eurų (Civilinio proceso kodekso 80 straipsnis).

Ieškinio suma bylose dėl išlaikymo priteisimo periodinėmis išmokomis išieškojimo nustatoma pagal bendrą išmokų už vienerius metus sumą (Civilinio proceso kodekso 85 straipsnis). Ieškovai bylose dėl išlaikymo priteisimo atleidžiami nuo žyminio mokesčio mokėjimo (Civilinio proceso kodekso 83 straipsnis).

Jeigu asmens finansiniai ištekliai nepakankami, asmuo turi teisę gauti valstybės garantuojamą teisinę pagalbą Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo nustatyta tvarka. Antrinė valstybės garantuojama teisinė pagalba taip pat apima bylinėjimosi išlaidų bylose, išnagrinėtose civilinio proceso tvarka, atlyginimą.

8 Kokių rūšių išlaikymą teismas dažniausiai priteisia? Kaip apskaičiuojama išlaikymo suma? Ar pasikeitus materialinei ar šeiminei padėčiai teismo sprendimas gali būti peržiūrėtas? Jei taip, kokia tvarka tai daroma (pvz., pagal automatinio indeksavimo sistemą)?

Vaikų ir tėvų tarpusavio išlaikymo pareigos.

Teismas gali priteisti išlaikymą vaikams iš jų tėvų (vieno jų), kurie nevykdo pareigos išlaikyti savo vaikus, šiais būdais: 1) kas mėnesį mokamomis periodinėmis išmokomis; 2) konkrečia pinigų suma; 3) priteisiant vaikui tam tikrą turtą. Kol bus išnagrinėta byla, teismas nutartimi gali įpareigoti mokėti laikiną išlaikymą. Išlaikymo dydis turi būti proporcingas vaikų poreikiams bei jų tėvų turtinei padėčiai ir užtikrinti būtinas vaikui vystytis sąlygas. Materialinį išlaikymą savo vaikams privalo teikti abu tėvai proporcingai savo turtinei padėčiai (Civilinio kodekso 3.192, 3.196 straipsniai).

Teismas gali pagal vaiko, jo tėvo (motinos) arba valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos ar prokuroro ieškinį sumažinti arba padidinti priteisto išlaikymo dydį, jeigu po teismo sprendimo, kuriuo buvo priteistas išlaikymas, priėmimo iš esmės pasikeitė šalių turtinė padėtis. Priteisto išlaikymo dydis gali būti padidintas atsiradus papildomoms vaiko priežiūros išlaidoms (vaiko liga, sužalojimas, slaugymas ar nuolatinė priežiūra). Prireikus teismas gali priteisti atlyginti ir būsimas vaiko gydymo išlaidas. Teismas pagal nurodytų asmenų prašymą gali pakeisti priteisto išlaikymo formą (Civilinio kodekso 3.201 straipsnis).

Pilnamečių vaikų išlaikymas tėvams mokamas (priteisiamas) nustatyta pinigų suma, mokama kas mėnesį. Išlaikymo dydį nustato teismas, atsižvelgdamas į vaikų ir tėvų šeiminę bei turtinę padėtį, taip pat kitas bylai svarbias aplinkybes. Teismas, nustatydamas išlaikymo dydį, turi atsižvelgti į visų pilnamečių to tėvo (motinos) vaikų pareigą išlaikyti tėvus, neatsižvelgiant į tai, ar ieškinys dėl išlaikymo priteisimo pareikštas visiems vaikams ar tik vienam iš jų (Civilinio kodekso 3.205 straipsnis).

Jeigu išlaikymas buvo priteistas periodinėmis išmokomis, išlaikymo suma indeksuojama kasmet Vyriausybės nustatyta tvarka atsižvelgiant į infliaciją (Civilinio kodekso 3.208 straipsnis).

Sutuoktinių tarpusavio išlaikymo pareiga.

Teismas, spręsdamas išlaikymo priteisimo ir jo dydžio klausimus, privalo atsižvelgti į santuokos trukmę, išlaikymo reikalingumą, abiejų sutuoktinių turtinę padėtį, jų sveikatos būklę, amžių, taip pat į jų darbingumą, nedirbančio sutuoktinio įsidarbinimo galimybes bei kitas svarbias aplinkybes. Išlaikymas priteisiamas nustatyto dydžio vienkartine pinigų suma arba periodinėmis išmokomis (renta), mokamomis kas mėnesį, arba priteisiamas tam tikras turtas. Jeigu išlaikymas buvo priteistas periodinėmis išmokomis, tai, iš esmės pasikeitus aplinkybėms, bet kuris sutuoktinių gali reikalauti padidinti ar sumažinti išlaikymo dydį ar apskritai nutraukti išlaikymo mokėjimą. Periodinės išmokos kasmet indeksuojamos Vyriausybės nustatyta tvarka (Civilinio kodekso 3.78 straipsnis).

Buvusių sutuoktinių tarpusavio išlaikymo pareiga.

Teismas, spręsdamas išlaikymo priteisimo ir jo dydžio klausimus, privalo atsižvelgti į santuokos trukmę, išlaikymo reikalingumą, abiejų buvusių sutuoktinių turtinę padėtį, jų sveikatos būklę, amžių, taip pat į jų darbingumą, nedirbančio sutuoktinio įsidarbinimo galimybes bei kitas svarbias aplinkybes. Išlaikymo dydis mažinamas ar priteisiamas tik laikinas išlaikymas arba atsisakoma priteisti išlaikymą, jeigu yra bent viena iš šių aplinkybių:

1) santuokos trukmė buvo ne ilgesnė kaip vieneri metai; 2) sutuoktinis, turintis teisę gauti išlaikymą, yra padaręs nusikaltimą kitam sutuoktiniui ar jo artimiesiems giminaičiams; 3) sutuoktinis, turintis teisę gauti išlaikymą, savo sunkią materialinę padėtį sukūrė pats savo kaltais veiksmais; 4) išlaikymo reikalaujantis sutuoktinis santuokos metu neprisidėjo prie bendro turto gausinimo ar tyčia kenkė kito sutuoktinio ar šeimos interesams. Išlaikymas priteisiamas nustatyto dydžio vienkartine pinigų suma arba periodinėmis išmokomis (renta), mokamomis kas mėnesį, arba priteisiamas tam tikras turtas.

Jeigu išlaikymas buvo priteistas periodinėmis išmokomis, tai, iš esmės pasikeitus aplinkybėms, bet kuris iš buvusių sutuoktinių gali reikalauti padidinti ar sumažinti išlaikymo dydį ar apskritai nutraukti išlaikymo mokėjimą. Periodinės išmokos mokamos iki kreditoriaus gyvos galvos ir kasmet indeksuojamos Vyriausybės nustatyta tvarka atsižvelgiant į infliaciją. Kai buvęs sutuoktinis, kuriam priteistas išlaikymas, miršta arba sudaroma nauja santuoka, išlaikymo mokėjimas nutraukiamas (Civilinio kodekso 3.72 straipsnis).

Kitų šeimos narių tarpusavio išlaikymo pareigos.

Pilnametis brolis (sesuo), turintis galimybę, privalo išlaikyti paramos reikalingą nepilnametį brolį (seserį), neturintį tėvų arba negalintį gauti jų išlaikymo (Civilinio kodekso 3.236 straipsnis). Pilnamečiai vaikaičiai, turinys galimybę, privalo išlaikyti savo nedarbingus ir paramos reikalingus senelius. Seneliai, turintys galimybę, privalo išlaikyti paramos reikalingus savo nepilnamečius vaikaičius, neturinčius tėvų arba negalinčius gauti jų išlaikymo (Civilinio kodekso 3.237 straipsnis). Išlaikymo tvarkai *mutatis mutandis* taikomos Civilinio kodekso normos, reglamentuojančios vaikų ir tėvų tarpusavio išlaikymo pareigas.

9 Kaip ir kam mokamas išlaikymas?

Išlaikymo skolininkas išlaikymą turi mokėti išlaikymo kreditoriui. Jeigu ieškinį nepilnamečio vaiko vardu pareiškia vienas iš jo tėvų, išlaikymas mokamas ne vaikui, o vienam iš tėvų. Jeigu vaikui yra nustatyta globa (rūpyba), tai išlaikymas išieškomas globėjui (rūpintojui), kuris privalo naudoti gautą išlaikymą išimtinai vaiko interesams.

10 Jei atitinkamas asmuo (skolininkas) nemoka geranoriškai, kokiomis priemonėmis galima priversti jį mokėti?

Dėl teismo sprendimų priverstinio vykdymo turi būti kreipiamasi į antstolį. Vykdymo veiksmų atlikimo pagrindas yra pateiktas vykdyti vykdomasis dokumentas. Vykdomieji dokumentai, be kita ko, yra vykdomieji raštai, išduoti teismo sprendimų pagrindu, teismo įsakymai. Vykdytinam sprendimui įsiteisėjus, išieškotojui pagal rašytinį pareiškimą vykdomąjį raštą išduoda pirmosios instancijos teismas.

Už vengimą išlaikyti vaiką yra numatyta baudžiamoji atsakomybė: tas, kas vengė pareigos pagal teismo sprendimą išlaikyti vaiką, mokėti lėšas vaikui išlaikyti ar teikti kitą būtiną materialią paramą vaikui, baudžiamas viešaisiais darbais arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki dvejų metų (Baudžiamojo kodekso 164 straipsnis). Už kitokio pobūdžio teismo sprendimo nevykdymą taip pat gali būti taikoma baudžiamoji atsakomybė: tas, kas nevykdė teismo sprendimo, nesusijusio su bausmėmis, padarė baudžiamąjį nusižengimą ir baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu (Baudžiamojo kodekso 245 straipsnis).

11 Trumpai aprašykite priverstinio išieškojimo apribojimus, visų pirma skolininkų apsaugos nuostatas ir jūsų šalies vykdymo užtikrinimo sistemoje taikomus kitus apribojimus ar senaties terminus.

Vykdant išieškojimą iš fizinių asmenų, išieškojimas negali būti nukreipiamas į buities, ūkio, darbo, mokymosi reikmenis ir kitą turtą, kurie būtini skolininko ar jo šeimos pragyvenimui, darbui pagal jo profesiją ar mokymuisi. Šio turto sąrašas nustatytas Sprendimų vykdymo instrukcijoje. Be to, išieškojimas negali būti nukreipiamas į pinigų sumą, neviršijančią Vyriausybės nustatytos vienos minimaliosios mėnesinės algos, visus būtinus vaikų ir neįgaliųjų reikmenis (Civilinio proceso kodekso 668 straipsnis).

Iš skolininkui priklausančios darbo užmokesčio ir jam prilygintų išmokų bei davinių dalies, neviršijančių Vyriausybės nustatytos minimaliosios mėnesinės algos, išskaitoma pagal vykdomuosius dokumentus tol, kol bus visiškai padengtos išieškomos sumos: išieškant išlaikymą periodinėmis išmokomis, žalos, padarytos suluošinimu ar kitokiu sveikatos sužalojimu, taip pat maitintojo gyvybės atėmimu, atlyginimą – 30 procentų, jeigu kitaip nenustatyta pačiame vykdomajame rašte arba ko kita nenustato įstatymai ar teismas. Iš darbo užmokesčio ir jam prilygintų išmokų bei davinių dalies, viršijančios Vyriausybės nustatytą minimaliosios mėnesinės algos dydį, išskaitoma 50 procentų, jeigu ko kita nenustato įstatymai ar teismas (Civilinio proceso kodekso 736 straipsnis). Civilinio proceso kodekso 739 straipsnyje taip pat reglamentuotos pinigų sumos, iš kurių išieškoti negalima (pavyzdžiui, motinystės, tėvystės ir vaiko priežiūros išmokos ir kt.).

Pinigų išieškojimas negali būti nukreipiamas į skolininko turtą, jeigu skolininkas pateikia antstoliui įrodymus, kad išieškotiną sumą ir vykdymo išlaidas galima išieškoti per šešis mėnesius, o išieškant iš skolininkui priklausančio paskutinio būsto, kuriame jis gyvena, – per aštuoniolika mėnesių, darant Civilinio proceso kodekso 736 straipsnyje nurodyto dydžio išskaitas iš skolininko darbo užmokesčio, pensijos, stipendijos ar kitų pajamų.

Vykdomieji raštai pagal teismo sprendimus gali būti pateikti vykdyti per penkerius metus nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo. Jeigu pagal teismo sprendimą išieškomos periodinės išmokos, tai vykdomieji dokumentai galioja per visą laikotarpį, kuriam priteistos išmokos, o nustatytas terminas prasideda nuo kiekvienos išmokos termino pasibaigimo dienos (Civilinio proceso kodekso 605 straipsnis).

12 Ar yra organizacija ar valdžios institucija, galinti padėti išieškoti išlaikymą?

Valstybė išlaiko nepilnamečius vaikus, ilgiau kaip mėnesį negaunančius išlaikymo iš tėvo (motinos) ar iš kitų pilnamečių artimųjų giminaičių, turinčių galimybę juos išlaikyti (Civilinio kodekso 3.204 straipsnis). Išmokas skiria ir moka Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. Pareiškėjas (vienas iš tėvų, su kuriuo teismo sprendimu arba tėvų susitarimu nustatyta vaiko gyvenamoji vieta, arba globėjas (rūpintojas)), kreipdamasis dėl išmokos, turi pateikti: prašymą skirti išmoką, teismo sprendimą arba teismo patvirtintą vaiko išlaikymo sutartį ar jų patvirtintas kopijas, nuorašus ar išrašus, kuriuose nustatytas vaiko išlaikymo lėšų dydis, taip pat dokumentus, patvirtinančius, kad: vaikas yra Lietuvos Respublikos pilietis, asmuo be pilietybės arba užsienietis, nuolat gyvenantis Lietuvos Respublikoje; vaikas ilgiau kaip mėnesį negauna vaiko išlaikymo lėšų ar gauna tik dalį vaiko išlaikymo lėšų; pareiškėjas yra Lietuvos Respublikos pilietis, asmuo be pilietybės arba užsienietis, nuolat gyvenantis Lietuvos Respublikoje (jeigu šių dokumentų ar duomenų institucija negali gauti iš valstybės ar žinybinių registrų, valstybės informacinių sistemų). Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, nustatyta tvarka mokanti išmokas, nuo išmokos išmokėjimo momento įgyja teisę išieškoti iš skolininko išmokėtas išmokas ir delspinigius už kiekvieną įsiskolinimo dieną, skaičiuojamus nuo negrąžintos įsiskolinimo sumos. Sprendimas iš skolininko išieškoti išmokėtas išmokas ir (arba) delspinigius kartu yra vykdomasis dokumentas.

13 Ar organizacijos (valstybės ar privačios) gali anksčiau sumokėti visą ar dalį išlaikymo už skolininką?

Žr. 12 klausimą.

14 Jeigu ieškovas yra šioje valstybėje narėje, o skolininko gyvenamoji vieta – kitoje šalyje:

14.1 Ar kuri nors šios šalies valdžios institucija ar privati organizacija gali suteikti ieškovui pagalbą?

14.2 Jei taip, kaip su šia valdžios institucija ar privačia organizacija susisiekti?

Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnyba yra centrinė institucija 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamente (EB) Nr. 4/2009 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje (toliau – Išlaikymo reglamentas) nustatytoms funkcijoms atlikti.

Kai pareiškėjų prašymai yra susiję su jaunesnių kaip 21 metų asmenų išlaikymo prievolėmis, atsirandančiomis dėl tėvų ir vaikų santykių, Išlaikymo reglamento 51 straipsnyje nurodytas centrinės institucijos funkcijas atlieka Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.

Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybos kontaktiniai duomenys:
Adresas: Odminių g. 3, 01122 Vilnius, tel. Nr. +370 700 00 211, fakso Nr. +370 700 35 006, elektroninis paštas: teisinepagalba@vgtpt.lt
Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos kontaktiniai duomenys:
Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Mažeikių skyrius, adresas: Vasario 16-osios g. 4, LT-89225 Mažeikiai, tel. Nr. +370 (443) 26659, fakso Nr. +370 (443) 27341, elektroninis paštas: mazeikiai@sodra.lt

15 Jeigu skolininkas yra šioje valstybėje narėje, o ieškovas – kitoje:

15.1 Ar kuri nors šios šalies valdžios institucija ar privati organizacija gali suteikti ieškovui pagalbą?

15.2 Jei taip, kaip su šia valdžios institucija ar privačia organizacija susisiekti ir kokią paramą galima gauti?

Žr. 14 klausimą.

16 Ar šioje valstybėje narėje taikomas 2007 m. Hagos protokolas?

Taip.

17 Jei 2007 m. Hagos protokolas šioje valstybėje narėje netaikomas, kaip, vadovaujantis joje taikomomis tarptautinės privatinės teisės nuostatomis, nustatoma ieškiniui dėl išlaikymo taikytina teisė? Kokios tai tarptautinės privatinės teisės nuostatos?

Lietuvoje taikomas 2007 m. Hagos protokolas.

18 Kaip, vadovaujantis Išlaikymo reglamento V skyriaus struktūra, reglamentuojama teisė kreiptis į teismą dėl tarpvalstybinės bylos ES mastu?

Kai taikomas Išlaikymo reglamentas, teisinė pagalba teikiama vadovaujantis Išlaikymo reglamento 44-47 straipsniais, Civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymo 31-5 straipsniu, Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymu. Pareiškėjų prašymai suteikti valstybės garantuojamą teisinę pagalbą perduodami tiesiogiai kompetentingoms valstybės garantuojamą teisinę pagalbą organizuojančioms institucijoms (Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybai, jos teritoriniams padaliniams).

19 Kokiomis priemonėmis šioje valstybėje narėje užtikrinama, kad būtų vykdoma Išlaikymo reglamento 51 straipsnyje nurodyta veikla?

Siekiant įgyvendinti Išlaikymo reglamento nuostatas, Lietuvoje priimti Civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymo pakeitimai. Numatytos institucijos, kurioms suteikti įgaliojimai atlikti centrinės institucijos funkcijas pagal Išlaikymo reglamentą, teisinės pagalbos teikimo tvarka, centrinės institucijos funkcijas atliekančioms institucijoms suteikta teisė neatlygintinai gauti iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, bankų ir kitų kredito bei finansų įstaigų, valstybės registrų, kitų informacinių sistemų duomenis, reikalingus Išlaikymo reglamente nustatytoms funkcijoms atlikti.

Šis tinklalapis priklauso portalui Jūsų Europa.
Laukiame jūsų atsiliepimų apie tai, kiek naudinga pateikta informacija.

This webpage is part of an EU quality network

Paskutinis naujinimas: 16/12/2020
Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.